

Скорук, Ірина, Слущик, Андрій. «Структурно-семантичний аналіз прізвищ жителів Ківерцівського району Волинської області». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 9, 2018, с. 118–132.
Skoruk, Iryna, Sluchyk, Andrii. "Structural and Semantic Analysis of Kivertsy District of Volyn Region Residents' Surnames". *Linguostylistic Studies*, iss. 9, 2018, pp. 118–132.

УДК 811.161.2'373.232.1(477.82-37)

<https://doi.org/10.29038/2413-0923-2018-9-118-132>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРІЗВИЩ ЖИТЕЛІВ КІВЕРЦІВСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ірина Скорук, Андрій Слущик

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

У статті проаналізовано прізвища жителів Ківерцівського району Волинської області (зафіксовані у 12 населених пунктах). За твірними основами прізвища розподілено на лексико-семантичні групи відповідно до основних джерел їх творення: власні особові імена; назви осіб за походженням і місцем проживання; назви осіб за соціальною належністю та родом заняття; назви осіб за індивідуальними ознаками. Наведені та проаналізовані прізвища зберігають у собі інформацію для нащадків про різноманітні історичні та суспільно-економічні процеси в житті українського народу.

Ключові слова: антропонім, прізвище, власні особові назви, лексико-семантичні групи.

Skoruk Iryna, Sluchyk Andrii. Structural and Semantic Analysis of Kivertsy District of Volyn Region Residents' Surnames. The article analyzes surnames recorded in 12 villages of the Kivertsi district, Volyn region. The name-creating word (stem) prearranges the division of surnames into lexical-semantic groups, including the main source of their creation. Accordingly, the study has revealed proper personal names, names of persons by the origin and place of residence, names of persons by the social status or occupation, names of persons by their individual features.

Nominal surnames predominantly reflect lexical-semantic and morphological ways of creation. This group considers surnames that correspond to full personal names (*Sydor, Yakym, Zhdan*), coincide with the stems of the abridged/shortened forms of names (*Kost', Krat, Fen'*), coincide with the stems of abridged-suffixated names (*Gryn', Antos', Dorosh*), and correspond to diminutive/affectionate or rude forms of names (*Yevtushko, Motrunchyk, Petryna*).

In the group of morphological formations, surnames with patronymic (*Khomych, Kharkevych, Maryniak*) and possessive suffixes (*Hnativ, Hrytsyshyn*) prevail. Among the surnames that indicate the origin or place of residence of the family founder, there are anthroponyms that name the nationality of the ancestor (*Voloshyn, Voloshchuk, Lytvyn*), indicate belonging to ancient nationalities and dialect groups (*Hotsuliak, Mazur*), generally indicate the place of residence (*Zavgorodny, Nagorny*), name a particular location (*Baletskiyi, Kozynets, Ostrovchuk*).

The article analyzes the surnames that indicate the social affiliation or occupation of the bearers. Such surnames indicate the class stratification of society (*Bohatko, Holets*); administrative positions (*Voitovych, Yemets*); woodworking crafts (*Bondar, Kolodiy Mazhar*);

cooking and food processing (*Molochnyk, Oliinyk, Pekar*); weaving, tailoring, shoemaking (*Shapoval, Shvets*), making household items (*Lynnyk, Kotliar*); agriculture (*Budnyk, Kozyarchuk, Ogorodnik*); building (*Hontar, Muliar*); trade (*Kachmar, Kramar, Chumak*), indicate other professions and trades (*Voskoboynik, Dekhtiaruk, Zvarych*).

Surnames formed on the basis of the bearers' individual characteristics indicate their physical, mental traits, intellectual level, and behavior features (*Hlushko, Kryvyi, Dziuba; Svystun, Struts, Tsymbaliukta*, and others).

The revealed and analyzed surnames preserve information about various historical and socio-economic processes in the life of the Ukrainian people for the descendants.

Key words: anthroponym, surname, personal names, lexical-semantic groups.

Вступ. Як стверджував П. П. Чучка, прізвища, як і більшість власних назв, тепер уже не виражають понять: прізвище не характеризує носія, воно лише називає родину і кожного з її членів та індивідуалізує їх серед інших родин. Однак кожне прізвище має етимологічне значення. «Стаючи спадковою власною особовою назвою, слово (окрім власних особових імен) мало ще лексичне значення протягом певного часу: воно виражало семантику в тому середовищі, яке породило й використовувало цю назву» (Чучка, *Прізвища*). Вчений зазначає, що в Середньовіччі й навіть у XVI–XVIII ст. прізвищеві назви ще перекладали іншою мовою.

Перебуваючи в повній залежності від соціальної структури суспільства, прізвища пройшли тривалий шлях розвитку. На думку В. О. Горпинича, «морфемний арсенал нинішнього антропонімікону українців формувався ще в період праслов'янської спільності» (12). Тому й репрезентують вони специфічну лексику, яка відображає історію населення, духовну й матеріальну культуру краю, особливості господарювання та організації громадського життя, зв'язки корінного населення із представниками етнічних груп, тобто весь матеріальний, культурний, історичний досвід суспільного середовища, в якому ця лексика виникла і функціонує (Єфименко, *Українські 5*). А отже, вивчення лексичної бази прізвищ – одне з найважливіших завдань мовознавства, що й засвідчують численні праці з регіональної антропоніміки.

Наприклад, добре вивчено антропонімію Закарпаття (Чучка), Опілля (Панчук), Лубенщини (Кравченко), Уманщини (Блажчук), Середньої Наддніпрянщини (Бабій), Верхньої Наддністрянщини (Фаріон), півдня Волинської області (Лісова) та ін. регіонів.

Незважаючи на розмаїття наукових праць, прізвища деяких регіонів України ще не вивчені. Певною мірою до них належить і Волинське Полісся. В окремих працях науковці висвітлюють питання лексико-семантичної, структурно-словотвірної та етимологічної характеристики прізвищ (Аркушин, *Силеньська; Словник прізвищ; Шульгач, «Етимологічна»; Шульгач, «Поліське»*).

Мета дослідження – проаналізувати зафіксовані прізвища за лексико-семантичними ознаками твірних основ, які зберігають

інформацію «про вірування, заняття, культуру, побут, міграції наших предків» (Єфименко, «Дещо» 18).

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом нашого дослідження є сучасні прізвища мешканців 12 населених пунктів (Берестяне, Бодячів, Гор'янівка, Грем'яче, Дерно, Дідичі, Жидичин, Журавичі, Прилуцьке, Сокиричі, Тростянець, Холоневичі) Ківерцівського району Волинської області.

Застосовуючи такі методи дослідження, як порівняльно-історичний і метод структурно-семантичного аналізу, прізвища розподілено за твірними основами на лексико-семантичні групи відповідно до основних джерел їх творення (Редько, *Сучасні* 9): 1) власні особові імена; 2) назви осіб за походженням і місцем проживання; 3) назви осіб за соціальною належністю та родом заняття; 4) назви осіб за індивідуальними ознаками. Використано також лінгвістичні прийоми етимологічного аналізу для з'ясування допрізвищевої семантики антропонімів.

Джерелами порівняльного аналізу слугували загальнономвні й діалектні словники, а також: «Словник власних імен» І. І. Трійняка, Етимологічний словник української мови, історико-етимологічні словники «Прізвища закарпатських українців» і «Слов'янські особові імена українців» П. П. Чучки, «Сучасні українські прізвища» Ю. К. Редька та монографічні дослідження прізвищ окремих історико-етнографічних регіонів України.

Результати дослідження та дискусія. Прізвища – цікавий лексичний шар нашої мови. Кожне прізвище зберігає в собі історію свого роду, а всі разом вони складають історію народу.

Історія не знає такої епохи, коли б у людини не було імені. Тому, «коли виникла потреба у розрізненні людей, що мали однакові імена, а згодом у створенні постійних прізвищ, то першою базою для цього стали саме імена – переважно батька, матері або діда» (Редько, *Сучасні* 9). На сьогодні основи відіменних прізвищ інформують про іменні уподобання наших предків та репрезентують багатство словотвірних варіантів.

Прізвища, похідні від імен, утворені двома способами: семантичним – без будь-яких формальних змін, та морфологічним – за допомогою власне патронімних, посесивних і деяких поліфункційних суфіксів. Переходили в розряд прізвищ імена поступово: спочатку виконували роль прізвиськ, довго існували як засіб ідентифікації та одночасно характеристики денотат, і лише пізніше перейшли в розряд прізвищ (Горпинич, і Корнієнко 8).

Прізвища, співвідносні з іменами та їхніми варіантами, утворені лексико-семантичним способом. На думку дослідників, більшість імен, які мотивують такі прізвища, не належала до популярних, і саме це дозволяло їм достатньою мірою ідентифікувати особу. У цій групі виокремлюємо такі підгрупи:

Прізвища, співвідносні з повними особовими іменами: Адам, Веремій (< Ієремія), Дем'ян, Кир'ян (< Кириан), Марко, Панас (< Афанасій), Самійло, Сидор, Супрун (< Софрон), Фірс та його фонетичний варіант Фурс, Франко, Яким; а також Герасім – розмовний варіант імені Герасим, Лазор – Лазар, Сахár – Захар (Трійняк 137–138). Наведені прізвища співвідносні із християнськими іменами, які давно вже адаптувалися до української мови.

Давніми слов'янськими іменами мотивовані прізвища Богдан, Ждан, Третьак, Шостак (і похідне Шостачко) у їх повних формах, засвідчених словником П. П. Чучки (Чучка, Слов'янські).

Прізвища, що збігаються з основами усічених імен

На думку Р. І. Осташа, усічені та усічено-суфіксальні імена в українській антропонімії мають фіксації з XIV–XV ст., але виконували функції прізвищевих назв лише в XVII ст. (105–106). Чоловічим християнським іменам, які пізніше стали прізвищами, властиві різні типи усічення: *афреза*, *апокопа*, *синкопа* (тобто усічення початкової, серединної або кінцевої частини). Усічені варіанти переважно закінчуються на приголосний (частіше на м'який приголосний).

Утворені за допомогою *синкопи* такі прізвища: Зань < Зень < Зенон (Редько, Словник 1: 386); Кость < Кость < Кост[янтин] (Трійняк 182); Будим < Будим[ур] (Чучка, Слов'янські 87); *афрези*: Крат < Крат(ь) < [Пан]крат (Трійняк 284); *апокопи*: Фень < Фе[офа]н (Трійняк 386).

Прізвища, що збігаються з основами усічено-суфіксальних імен

До цієї групи зараховуємо імена, що утворені за допомогою суфіксів від таких твірних основ, які не виступають як самостійні слова. В основі аналізованих прізвищ відображені варіанти християнських імен із суфіксами:

-н': Гринь < Гри[горій], Пронь < Про[кіп], Сень < Се[мен]; Гмітронь < Дмитронь < Дмитро;

-с': Антось < Анто[н]; Гресь < Гре[горій] < Григорій (Трійняк 94);

-ц-, ц': Куць < [Ми]куць < Микула < Микола (Чучка, Слов'янські 229–230); Луць < Лу[к'ян] (Трійняк 200); Троць < Тро[хим] (Трійняк 365–366);

-ш: Дорош < Доро[тій]; Ярош < Яро[слав] (Чучка, Слов'янські 371);

-х: Терех < Тере[нтій] (Трійняк 358);

-хн-о: Лахно < Ла[хтіон] < Галактіон (Трійняк 79–80).

Прізвища, співвідносні з пестливими або згрубілими формами імен

До цієї групи належать прізвища, якими стали різноструктурні форми імен. Під суфіксальними варіантами імен розуміємо такі, що виникли від повного чи скороченого імені або самостійного варіанта імені за допомогою таких суфіксів:

-к-о: Вакулко < Вакула; Веремко < Веремій; Гаврилко < Гаврило; Демешко < Демеш < Дементій (Трійняк 102); Євтушко < Євтух (Редько, Словник 1: 352); Климко < Клим < Климентій; Лесько < Лесь < Олесь < Олександр; Михалко < Михал < Михайло; Мотько < Мотька < Мотя

< *Мотрона* (Трійняк 242); *Пронько* < *Пронь* < *Прокіп* (Трійняк 304–305); *Харко* < *Хар[итон]* або *[За]хар* (Трійняк 138, 398); *Янко* < *Ян*;

-ик /-ік: *Гурик* < *Гурій* (Трійняк 97); *Іщик* < *Ісько* < *Йосип* (Редько, *Словник 1*: 419); *Костючик* < *Костюк* < *Кость* < *Костянтин*; *Кузьмик* < *Кузьма*; *Мотрунчик* < *Мотрунка* / *Мотрунко* < *Мотруна*; *Радивонік* < *Радивон* < *Родіон* (Трійняк 313); *Федік* < *Федь* < *Федір* (Трійняк 375); *Хомик* < *Хома*; *Янулик* < *Януль* < *Ян* (Трійняк 415–416). Обидва суфікси (типіві спільнослов'янські форманти) мають основну демінутивну функцію.

Наш антропонімний матеріал засвідчує, що менш активні у творенні народних варіантів імен такі суфікси:

-ай: *Грицай* < *Гриць* < *Григорій*; *Кубай* < *Якуб*, *Яків*;

-ей: *Васей* < *Вася* < *Василь*; *Семерей* < *Семера* < *Сем[ен]*, *Семера[дъ]* (Фаріон 279);

-ій: *Федій* < *Федя* < *Федір*;

-ен-я: *Гриценя* < *Гриць* < *Григорій*, *Григор*;

-ець: *Климець* < *Клим*, *Лук'янець* < *Лук'ян*;

-ечк-о: *Костечко* < *Костянтин* (Трійняк 182);

-ок: *Матяшок* < *Матяш* < *Матвій* (Редько, *Словник 1*: 668).

-очк-о: *Самочко* < *Самко* < *Самойло*, *Самійло*;

-ун': *Карпунь* < *Карпо*; *Михалунь* < *Михал* < *Михайло*;

-ун: *Процун* < *Проц* < *Прокіп*;

-ус': *Маркусь* < *Марко*; *Самусь* < *Самійло*; *Федорусь* < *Федір*; *Ярмусь* < *Ярмолай*, *Єрмолай* (Трійняк 133–134);

-ух: *Яцух* < *Яц* / *Яць* < *Яків* (Трійняк 413–414);

-ут-а: *Васюта* < *Василь* (Трійняк 61–62); *Яцута* < *Яц* / *Яць* < *Яків*;

-уш-а: *Гаркуша* < *Аркуша* < *Аркадій*;

-ин-а: *Петрина*, *Федина*. Формант *-ин-а*, на думку дослідників, сягає ще праїндоевропейського походження, але характерний лише для українського антропонімного словотвору. З цим суфіксом, який первісно виконував здрібно-зневажливу функцію, були утворені лише варіанти чоловічих імен (Редько, *Сучасні* 132). П. П. Чучка вважав, що в багатьох прізвищах цей суфікс уже давно виражає патронімність, на що вказували І. Я. Франко, І. Д. Фаріон та інші антропонімісти. Учений зауважував, що в розмовній мові чоловічі апелятиви, імена та прізвиська на *-ин-а* дотепер належать до активно вживаних. І наводить для порівняння апелятиви *дячина*, *легінина*, *хлопчина*, імена *Іванина*, *Федорина*... (Чучка, *Прізвища XXXII*).

Проаналізовані суфікси насамперед засвідчують розмовні варіанти імен, які семантичним шляхом перейшли у прізвища. Деякі з них, зокрема суфікси *-ик*, *-ець*, *-ко* мають подвійну мотивацію.

Кожне прізвище як родова назва особи належить до розряду іменників. Проте за походженням і будовою, а також за морфологічними ознаками українські (та й інші слов'янські) прізвища бувають прикметникового та іменникового типу. Серед них виокремлюють

первинні і вторинні прізвища. Первинні – ті, що утворені семантичним (лексико-семантичним) способом, тобто потрапили до складу прізвищ внаслідок переосмислення твірної основи. Вторинні – ті, що утворені морфологічним способом, суфіксальним.

Серед **морфологічних утворень** виокремлюємо прізвища за наявністю патронімних, присвійних та поліфункційних суфіксів, до яких належать форманти *-ик, -ець, -ко*. Прізвища з ними (наведені вище) можна кваліфікувати і як первинні (семантичні утворення), і як вторинні (морфологічні утворення з патронімними суфіксами).

Прізвища з **патронімними суфіксами**: **-ич**: *Веклич < Векла, Фекла* (Трійняк 63); *Кузьмич < Кузьма; Кулинич < Кулина; Масич < Маса < Маруся < Марія* (Трійняк 215), *Уляннич < Улян або Уляна; Хіврич < Хівря < Февронія* (Трійняк 373); *Хомич < Хома*;

-евич, -ович: *Андрусевич, Вашкевич, Гаврилевич, Герасимович, Грицкевич, Давидович, Данилевич, Зінькевич, Кацевич, Карпович, Климович, Остапович, Пашкевич, Прокопович, Радкевич, Семенович, Степанович, Філіпович, Харкевич, Юхимович*;

-ук (-'ук), -чук: *Андрійчук, Артемчук, Васильчук, Ващук, Веремчук, Войтюк, Герасимчук, Гнатюк, Гринюк, Данилюк, Дацюк, Демидюк, Дем'янчук, Денисюк, Дорошук, Захарчук, Іванюк, Іллюк, Ільчук, Карп'юк, Кирилюк, Киричук, Климчук, Корнелюк, Костюк, Левчук, Лук'янчук, Луцюк, Максимчук, Максимюк, Мартинюк, Мацюк, Миколайчук, Миронюк, Мілінчук < Мілентій, Місюк, Мокійчук, Лукашук, Любчук < Любко < Любомир, Назарук, Назарчук, Остапчук, Онищук < Онисько < Онисим; Павлюк, Панасюк, Панчук, Парфенчук, Пащук < Пашко < Павло, Пилипчук, Прокопчук, Прохорук, Радюк < Радимир, Романчук, Романюк, Сергійчук, Сидорчук, Симончук, Супрунюк, Тарасюк, Трофімчук, Устимчук, Федорчук, Філіпчук, Філюк, Франчук, Харчук, Юрчук, Якимчук, Ярмолюк, Ярошук, Ярошук та багато інших.*

Прізвище *Томашук* мотивоване польським іменем *Томаш*.

З основами жіночих імен зафіксовані такі прізвища: *Гандзюк < Гандзя < Ганна; Євчук < Єва; Малащук < Маланія, Меланія; Масюк < Маса < Маруся < Марія; Явдосюк < Явдося < Явдоха* (народний варіант імені *Євдокія*);

-ак (-'ак), -чак: *Андрусак, Кресак < Крискент* (Трійняк 184), *Мартиняк, Марчак < Марко, Семенчак, Хом'як, Фецак* (похідні від чоловічих імен); *Мариняк < Марина, Процак < Проська < Фроська < Єфросинія, Пінчак < Гор[пін]а* (похідні від жіночих імен).

Успадкований з давньослов'янської епохи формант *-ак* творив особові власні назви від апелятивів і християнських імен та набув продуктивності після XIII ст. (Кравченко 94). Суфікс *-ак*, який спочатку виконував демінутивну функцію, з середини XVI ст. творить патроніми (Фаріон 123).

-енк-о: 1) твірна основа – повне чоловіче ім'я: *Андрієнко, Борисенко, Власенко, Захаренко, Карпенко, Кириченко, Кузьменко, Марченко,*

Михайленко, Мироненко, Ніколаєнко, Оникієнко < Оникій (Трійняк 270), Остапенко, Павленко, Петренко, Хоменко;

2) твірна основа – усічене чи усічено-суфіксальне ім'я: *Боженко* (похідне від імені-композиції на зразок Бож[идар], яке кваліфікують як болгарське ім'я; *Ващенко* < *Васько* < *Василь*; *Даценко* < *Даць* < *Данило*; *Іщенко* < *Ісько* < *Йосип*; *Костенко* < *Кость* < *Костянтин*; *Панченко* < *Пан(ь)ко* < *Панкрат*; *Саєнко* < *Сай* < *Ісай*; *Терещенко* < *Терешко* < *Терентій* (Трійняк 358); *Тимченко* < *Тимко* < *Тимофій*; *Юрченко* < *Юрко* < *Юрій*; *Ярошенко* < *Ярош* < *Ярослав*; *Ященко* < *Ясько* < *Яків* (Трійняк 413);

3) твірна основа – суфіксальний варіант, похідний від повного чоловічого імені: *Іванченко* < *Іванко* < *Іван*; *Івченко* < *Івко* < *Іов* (Трійняк 154); *Левченко* < *Левко* < *Лев*; *Павлущенко* < *Павлушко* < *Павло*.

Як стверджує С. М. Пахомова, іменування за главою сім'ї виявилось найактуальнішим способом визначення людини (83–87).

Прізвищ **із присвійними суфіксами** мало зафіксовано:

-ів: *Гнатів*, *Панців* < *Панцьо* < *Пантелеймон* (Трійняк, 285); *Петрів*;

-ов / -ев, -єв: *Андріянов*, *Васильєв*, *Григор'єв*, *Давиденков*, *Іванов*, *Кирилов*, *Лавров*, *Матвєєв*, *Михайлов*, *Нестеров*, *Павлов*, *Петров*, *Романов*, *Савінов*, *Степанов*, *Теофілов*, *Терехов*, *Терехов* < *Терех* < *Терентій* (Трійняк 358); *Федоров*, *Філіпов*, *Якимов*, *Яковлєв*, *Янков*.

-ин – суфікс із патронічним значенням, який успадкували слов'янські мови з індоєвропейської спільності (Фаріон 54): *Аркушин* < *Аркуша* < *Аркадій*; *Гаранін* < *Гараня* – пестлива форма імені *Гарасим* < *Герасим*; *Гурін* < *Гура* < *Гурій* (Трійняк 97).

З суфіксом **-иш-ин** зафіксовано лише три прізвища, які похідні від власних назв заміжніх жінок на **-иха**: *Грицишин* < *Грициха* (< *Гриць* < *Григорій*); *Ющишин* < *Ющица* (< *Юсько* < *Юхим*); *Янчишин* < *Янчица* < *Янко* < *Ян* (Трійняк 415–416).

Отже, проаналізовані прізвища репрезентують власні особові імена українців та їхні розмовні варіанти.

Прізвища, які вказують на походження або місце проживання

Такі прізвища передусім вказують на етнічну групу, розселену на певній території, та загальне чи конкретне місце проживання основоположника роду. Причиною виникнення таких прізвищ є, очевидно, міграція людей. Найменування людей за етнічними чи територіальними ознаками часто застосовували до чужинців.

Прізвища на означення національності предка: *Волошин* < *волошин* 'представник романських народів, частіше румун' (*Етимологічний словник* 1: 422); *Волощук* < *Волох* + *-ук* < *волох* 'волошин'; *Литвин* (*Литвинчук*, *Литвинюк*, *Літвінцов*) < *литвин* 'білорус', 'литовець' 'поліщук' (*Етимологічний словник* 3: 245); *Лях* < *лях* 'поляк' (*Словарь* 2: 393) або 'католик' (*Чучка*, *Прізвища* 351); *Прус* < *прус* 'прусак, житель Прусії'; *Шведюк* < *Швед* + *-юк* < *швед*.

Прізвища, похідні від назв племен, народностей та діалектних груп

Бесарабчук < *Бесараб* < *басараб* 'той, хто проживав у Бесарабії'; *Гоцуляк* < *Гуцул* < *гуцул* 'той, хто проживав на території Прикарпаття'; *Мазур* < *мазур* 'поляк, який живе у Мазовії' (*Етимологічний словник* 3: 356); *Москальов*, *Москалюк* < *Москаль* < *москаль* 'росіянин', 'традиційна назва для вихідця з Московії' (*Словарь* 2: 123).

Прізвища, утворені від топонімних назв: *Подолук* < *подолук* «житель Поділля»; *Поліщук* < *поліщук* 'житель або уродженець Полісся' (*Словник української* 6: 86).

Прізвища, які загально вказують на місце, де хтось проживав: *Завгородній* < *загородний* (який живе за городами); *Загайний* (той, хто живе за гаєм); *Нагорний* < *нагорний* 'той, хто живе на горі'; *Підвальний* < *підвальний* (той, хто живе під валом) (*Редько, Словник* 2: 822); *Пограничний* < *пограничний* 'який межує, суміжний, прилеглий' (*Великий тлумачний* 1005).

А такі прізвища, як *Новак*, *Прихода*, *Приходько*, *Переходько* первісно вказували на те, що його носій немісцевий, недавно поселився.

Прізвища, які вказують на конкретний населений пункт

Територіальна ознака – одне з найважливіших джерел ідентифікації особи та виникнення українських прізвищ. За будовою антропоніми означеної групи можуть бути двох типів: прикметникові із суфіксом -ськ- та іменникові з суфіксами -ець, -ук, -чук (або й -ак, -як).

У цій лексико-семантичній групі переважають прикметникові прізвища, утворені від назв населених пунктів: *Балецький* – від ойконіма Балиця або Баличі (*Словник української* 1: 85); *Балицький* (м. Баличі, Львівська обл.); *Білецький* (с. Білець або с. Біличі Іваничівського та Любомльського р-нів); *Білінський* (с. Білин Ковельського р-ну); *Вишневський* (с. Вишнів, Волинська обл.); *Грабовський* (с. Грабове, Старовижівський р-н); прізвища *Залуський*, *Зборовський*, *Корецький*, *Томашевський* утворені від ойконімів Рівненської області: с. Залужжя, с. Зборів, м. Корець, с. Томашів; *Косинський* (м. Косів, Івано-Франківська обл.); *Лесневський* (с. Ліснівка, Тернопільська обл.); *Лішневський* (с. Лешнів, Львівська обл.) та ін.

Іменникові прізвища: *Островчук* (*Острів*, Волинська, Житомирська, Київська та ін. області; *Острівка*, Донецька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська обл.); *Козинець* (с. Козинці Ковельського р-ну); *Коломієць* (м. Коломия); *Компанієць* (Компаніївка, Луганська обл.); *Майданець* (с. Майдан або с. Майдан-Липненський); *Цуманець* (с. Цумань Ківерцівського р-ну).

Отже, прізвища означуваної групи – важливий об'єкт дослідження, який ще потребує подальшого всебічного вивчення.

Апелятиви, якими мотивовані **прізвища, що вказують на соціальну належність або рід заняття першonosіїв**, дають багатий матеріал для

дослідження державно-адміністративного устрою та економічного життя країни. Вони відтворюють побут, вірування, культуру і духовний світ українців (Железняк 92), а також могли б служити джерелом для майже повної реконструкції картини життя наших предків (Кровицька 143).

Прізвища, що вказують на класове розшарування суспільства: *Богатько* – називало багату людину, а прізвища *Біда*, *Голодюк*, *Голець* < *голь* ‘біднота’ (Словарь 1: 306), *Голощук* < *Голош* < *голош* ‘гола голова’ (Чучка, Прізвища 151), *Голюк* < *голюк* ‘гола людина’ (Словарь 1: 307), *Сіряк* < *сіряк* ‘незаможна, неосвічена, некультурна людина з низів’ (Редько, Словник 1: 105) вказували на бідну людину.

Прізвища, що вказували на родинні стосунки, також виникали серед простого народу: *Близнюк*, *Приймак*, *Притула*, *Сватко*, *Свашенко*. До таких прізвищ належать: *Вдовенко* (*Удовенко*) < *вдовенко* ‘син вдови’ (Словарь 1: 420)]; *Сиротюк* < *Сирота* < *сирота*.

Прізвища, похідні від назв адміністративних посад: *Войтович*, *Войтюк* < *Війт* < *війт* ‘в давній Україні голова міської громади і колегії суддів в українському суді, сільський староста’ (Словарь 1: 236), ‘керівник місцевого (міського чи сільського) управління або самоврядування в середньовічній Німеччині, Литовському князівстві, Польщі та Україні’ (в XV–XVIII ст. (Словник української 1: 670).

Прізвища, виникнення яких пов’язане з економічним життям країни

Прізвища цієї групи передусім відображають економічне життя країни. Їхні твірні основи мотивовані апелятивами, що називають осіб:

- які пов’язані з обробкою волокна, ткацтвом, пошиттям одягу та виготовленням взуття: *Дергай* < *Дергай* < діал. *дергати* ‘обробляти волокно перед прядінням спеціальною щіткою’ (Аркушин, Словник 1: 126); *Прядун* < *Прядун* < *прядун* ‘прядильник’ (Словник української 8: 301); *Ткач* (і похідні *Ткаченко*, *Ткачук*) < *ткач* ‘робітник, майстер, який виготовляє тканини на ткацькому верстаті’ (*Великий тлумачний* 1251), ‘фахівець ткання’ (Словарь 4: 268); *Шаповал* < *Шаповал* < *шаповал* ‘майстер, який виготовляє з вовни шапки способом валяння’ (*Великий тлумачний* 1389), ‘той, хто виробляє шерстяні шапки’ (Словарь 4: 485); *Швець* (*Шевченко*, *Шевчик*, *Шевчук*) < *швець* ‘чоботар’ (Словарь 4: 490);

- які обробляли шкіру та хутра: *Гарбар* (*Гарбарчук*) < *Гарбар* < *гарбар* ‘кушнір’ (*Етимологічний словник* 1: 471); *Кушнір* (*Кушнірчук*) < *кушнір* ‘фахівець, що вичиняє хутро зі шкіри та шиє хутряні вироби’ (*Великий тлумачний* 476);

- які пов’язані з обробкою дерева та виготовленням виробів із нього: *Бондар* (*Бондарев*, *Бондарчук*) < *бондар* ‘майстер, ремісник, що виробляє діжки, бодні, дерев’яні відра і т. ін.’ (Словарь 1: 216); *Колодій* < *Колодій* < *колодій* ‘колісник’ (Словник української 4: 228); *Мажар* < *Мажар* < *мажар* ‘виробник маж’ (чумацьких возів); *Теслюк* < *Тесля* < *тесля* ‘робітник, що займається грубою обробкою деревини, спорудженням

дерев'яних будов, виготовленням простих дерев'яних меблів' (*Великий тлумачний* 1243);

- які пов'язані з виробництвом продуктів харчування та їх продажем:

Мірошниченко < *мірошник* 'власник млина, той, хто працює в млині, мельник' (*Словник української* 4: 747); *Молочник* < *молочник* 'молочар, той, хто торгує молоком і молочними продуктами' (*Великий тлумачний* 538); *Олійник* < *олійник* 'той, хто виготовляє олію' (*Словарь* 4: 52); 'той, хто виготовляє або продає олію; власник олійниці' (*Словник української* 5: 689); *Пекар* < *пекар* 'робітник, який випікає хлібні вироби' (*Словник української* 6: 110);

- які пов'язані з обробкою різних речовин, матеріалів та виготовленням із них предметів побуту: *Бутляр* < *бутляр* (< *бутля* 'сулія, пляшка') 'назва робітника на склозаводі, де виробляють бутлі' (Редько, *Словник* 1: 119); *Коберник* < *коберник* 'коверник, килимник' (*Етимологічний словник* 2: 482); *Линник* < *линник* 'мотузник, канатник' (Редько, *Словник* 1: 597);

- які обробляли метали: *Гамерник* < *Гамерник* < *гамарник* 'той, хто працює в гамарній установі, тобто металоплавильній' (*Словарь* 1: 269–270); *Ковальчук*, *Ковалюк* < *Коваль* < *коваль* 'майстер, що куванням обробляє метал, виготовляє металеві предмети' (*Словник української* 4: 213); *Ковшар* < *ковшар* 'той, хто виготовляв ковші'; *Котляр* < *котляр* 'той, хто виготовляв котли';

- які пов'язані із видобуванням корисних копалин, речовин: *Воскобойник* < *Воскобойник* < *воскобойник*, *воскобійник* 'той, хто добуває віск із вощини' (*Словник української* 1: 743); *Гончар* < *гончар* 'майстер, який виготовляє посуд та інші вироби з глини'; *Горщар* < *горщар* 'майстер, що виготовляє горщики' (Чучка, *Прізвища* 156); *Дехтяр* < *дъогтяр* 'той, хто гнав дъоготь' (*Словник української* 2: 451); *Зварич* < *зварич* 'солевар' (Фаріон 195); *Здун* < *здун* 'гончар' (Аркушин, *Словник* 1: 178); *Рудник* < *рудник* 'рудокоп' (*Великий тлумачний* 1089);

- які пов'язані з будівництвом: *Гонтар* < *гонтар* 'той, хто виготовляє гонт; той, хто покриває дах гонтом' (*Словарь* 1: 308); *Муляр* < *муляр* 'майстер мурування' (Редько, *Словник* 1: 716).

Стосуюнок до **сільського господарства** мають прізвища, у яких твірними основами є:

- назви осіб, що доглядали свійських тварин: *Бовгиря* < *бовгиря* 'пастух' (Чучка, *Прізвища* 53); *Гайда* < *гайда* 'гірський пастух' (Чучка, *Прізвища* 132); *Будник* < *Будник* < *будник* 'працівник на поташному заводі' (*Словарь* 1: 106); *Козярчук* < *Козяр* < *козяр* 'той, хто доглядав кіз'; *Чабан* < *Чабан* < *чабан* 'пастух овець' 'вівчар'; *Чередник* < *чередник* 'той, хто випасав череду';

- назви осіб за роботою в сільському господарстві: *Грабарчук* < *Грабар* < *грабар* 'землекоп' (*Словарь* 1: 320); *Огородник* < *огород*

(український відповідник *горód*), тобто *огородник* 'той, хто працює на городі і вирощує городину'. Прізвище *Клепач* вказувало на такий вид заняття, як клепання коси та інших знарядь праці, необхідних у сільському господарстві.

З лісовим господарством, бджільництвом, мисливством, рибальством пов'язані такі прізвища: *Бортник*, *Бортнік* < *бортник* 'лісовий бджоляр' (*Словник української* 1: 22); *Лісник*; *Пасічник* < *пасічник* 'той, хто розводить бджіл, працює на пасіці, бджоляр' (*Великий тлумачний* 709); *Стрільчук*; *Рибак*, *Рибачук*.

Вказують на **торгівлю**: *Качмар* < *корчмар* 'власник корчми, шинкар' (*Чучка, Прізвища* 298); *Крамар* < *крамар* 'крамник'; 'торговець'; 'купець' (*Словарь* 2: 298); 'торгівець, гендляр' (*Редько, Словник* 1: 533), 'людина, яка торгувала у власній крамниці' (*Словник прізвищ* 51); *Чумак* < *чумак* 'торговець рибою, сіллю, привезеною з Криму' (*Чучка, Прізвища* 804), 'візник і торговець, який перевозив на волах хліб, сіль, рибу та інші товари для продажу' (*Великий тлумачний* 1385).

Вказують на **службу при дворі**: *Кухарчук* < *кухар* 'повар' або < *кухарчук* 'учень, помічник повара'; *Конюх* < *конюх* 'той, хто доглядає коней' (*Словник української* 4: 276); *Челядин* < *челядин* 'челядник, дворова людина, що жила і працювала в поміщицькій садибі, панська прислуга' (*Редько, Словник* 2: 1158). *Кучерук* (< *кучер* 'візник' (*Етимологічний словник* 3: 167); *Форманюк* < *Фурман* < *фурман* 'візник' (*Чучка, Прізвища* 582).

Засвідчують **організацію праці на панщині**: *Гайовий* < *гайовий* 'лісовий сторож' (*Словарь* 1: 266), 'наглядач за роботами в гаю', *Гуменюк* < *гуменний* 'прикажчик, що організовував роботу на панському току' (*Словник української* 2: 193); *Лановий* < *лановий* 'наглядач за польовими роботами' (*Словарь* 2: 343).

Аналізовані прізвища вказують і на інші професії: наприклад, *Поштар*, *Поштарук* – листоноші; *Стрижко* (той, хто стриже) – перукаря; *Толмачов* (*толмач* 'перекладач') – перекладача.

Група прізвищ, які засвідчують **індивідуальні ознаки першоносіїв**, походить від прізвицьк, які первісно характеризували носіїв за їхніми фізичними чи психічними рисами, інтелектуальним рівнем та особливостями поведінки. На думку П. П. Чучки, серед цієї групи відапелятивних прізвищ переважають слова експресивної лексики (*Чучка, Антропонімія* 411).

Зважаючи на те, що ці прізвища виникли з первісних прізвицьк (вуличних кличок) (*Редько, Сучасні* 64), сьогодні складно визначити мотиви називання людей та первісну семантику того чи того прізвицька. Тому можемо лише припускати, що в давнину наші предки у такий спосіб ідентифікували людину, наділяючи її цікавою характеристикою.

На **фізичні ознаки людини** вказують такі прізвища: *Ліпич* < *Ліпий* < *ліпий* 'красивий' (*Етимологічний словник* 3: 264); *Кошманюк* < *Кошман* < *кошма* 'войлок з овечої вовни' (*Редько, Словник* 1: 530); *Кучма* < *кучма*

'мохната шапка; скуйовджена голова' (Словарь 2: 335); *Пелех* < *пелех* 'людина з довгим, густим, скуйовдженим волоссям' (Чучка, Прізвища 284); *Кудрик* < *кудря* 'кучерявий' (Чучка, Прізвища 360), або *Кудрик* < *кудрик* 'невисока людина, карлик' (Словарь 3: 152); *Кудряшов* < *Кудряш* < *кудряш* 'кучерявий'. Такі прізвища вказують на загальний зовнішній вигляд першоносія.

Певні **особливості обличчя** засвідчують прізвища *Пістряк* < *пістряк* 'ластовиння, прищ' (Словарь 3: 188), *Дзьобан*, *Подзюбанчук* < *дзюба* 'дівчина з обличчям, що вкрите віспою' (Словарь 1: 380), *Рябець* < *рябець* 'вкритий віспою, рудими плямами' (Словарь 4: 91) (вказують на хвороби шкіри).

Вважаємо, що частіше вирізняльними ознаками, за якими надавали прізвиська, були: *голова* (наприклад, *Головков* < *головко/головка* 'мала голова', 'розумна голова'), *губи* (*Губін*), *зуби* (*Зубенко*, *Щербак*), *борода* (*Бродович*), *ніс* (*Носко*) *лоб* (*Лобань*).

На **зріст, вагу й поставу** вказують такі прізвища: *Бакун* < *бакун* 'міцний чоловік, товстун' (Чучка, Прізвища 45), *Величко* < *Величко* < *величко* 'великий, високий' (Словник української 1: 319), *Гамелюк* < *гамела* 'товста, незграбна людина' (Етимологічний словник 1: 465), *Дербаль* < *дербаль* 'здоровань' (Чучка, Прізвища 191); *Довжик*, *Довгалюк* < *Довгаль* < *довгаль* 'високий і худий чоловік' (Словарь 1: 401). На низький ріст вказує твірна основа прізвищ *Малик*, *Мальченко*, *Куч* < *куч* 'низькоросла людина' (Редько, Словник 1: 66). Допрізвищеву семантику 'худа людина' мають прізвища *Сушко* (*Сущук*) < *сушко* 'невисоке засохле дерево' (Словарь 4: 234) і *Сухан* (*Суханов*) < *сухан* 'худа людина' (Чучка, Прізвища 541).

Прізвища, твірні основи яких – назви осіб за **кольором волосся** (*Беляєв* < *беляй* 'той, хто має біле волосся чи білий колір шкіри'; *Рижко*, *Рижук* (< *рижий*), *Рудь* (< *рудь* 'рудий')), **фізичними вадами** (*Глушко*, *Горбатюк*, *Кривий*, *Кривенюк*).

Основою для творення прізвищ, які вказували на **психічні властивості, поведінку або характер людини**, була певна характерна ознака особи, що вирізняла її з-поміж інших людей. Такі прізвища виникли з первісних прізвиськ. Як правило, в основу прізвиськ були покладені лексеми, які засвідчували найприкметніші ознаки людини. Наприклад, людину спокійну, добру могли прозивати *Мирош*, *Добрун*, а крикливу – *Горлай*, *Крикливий*, нетовариську, похмуру – *Мовчан*, *Дикун* тощо (Редько, *Сучасні* 40). Можливо, деякі особові назви виникали як іронічні прізвиська, виражаючи ознаку, протилежну названій.

Серед прізвищ цієї групи переважають ті, що вказують на **риси характеру, вдачу** першоносія: *Байда* < *байда* 'гуляка, безпечний чоловік', а також 'прізвисько незграбної жінки' (Словарь 1: 92); *Батура* < *батура* 'вперта людина; людина, з якою складно порозумітися'; *Жила* < *жила* 'скупа, жадібна до грошей людина' (Словник української 2: 529), 'людина крутого, суворого характеру' (Фаріон 192); *Коменда* < *коменда* 'вередлива людина' (Етимологічний словник 2: 534);

Мамчур < *мамчур* 'мамин синок, мамій' (*Етимологічний словник* 3: 375); *Потішук* < *Потіха*, напевно 'людина веселої вдачі'; *Принда* < *принда* 'вередлива, примхлива людина' (*Словарь* 3: 429) або < *принда* 'пихата людина' (*Етимологічний словник* 3: 574); *Свистун* < *свистун* 'людина неповажна, яка байдуже ставиться до виконання своїх обов'язків'); *Терпелюк* < *терпило* 'терпеливий, витривалий'; *Цимбалюк* < *цимбал* 'лоботряс' (*Словарь* 4: 429); *Шеремета* < *шеремет* 'балакучий, жвавий' (Редько, *Словник* 2: 1198); *Мудрик* < *мудрик* 'розумна людина', 'мудра людина' (Фаріон 72) або 'чваньковита людина' (Аркушин, *Словник* 1: 322).

Прізвиська за фізичними чи психічними ознаками надавалися кілька сотень років тому далеким предкам тих людей, які сьогодні є носіями утворених із цих прізвиськ родових прізвищ. Сучасні ж прізвища цього типу – назви, що позбавлені будь-якого емоційного чи оцінного значення (Фаріон 73).

Висновки та перспективи досліджень. Прізвище – важлива родова спадкова назва, без якої вже протягом кількох століть не обходиться жодна людина. Воно виникло й офіційно закріпилось як естафета роду, яка передається від покоління до покоління і зберігає в собі інформацію для нащадків про різноманітні історичні та суспільно-економічні процеси в житті українського народу. Проаналізовані антропоніми – величезний за обсягом і надзвичайно різноманітний за будовою та значенням лексичний шар нашої мови.

Отже, наведений і проаналізований антропонімний матеріал переконливо засвідчує необхідність подальших досліджень, у яких будуть розглянуті ще й інші лексико-семантичні групи відапелятивних прізвищ.

Список використаних джерел

- Аркушин, Григорій. *Словник західнополіських говірок*. В 2 т. Луцьк, 2000.
- Габорац, Мирослав. *Прізвища сучасної Гуцульщини (на матеріалі Косівського району): етимологічний словник*. Івано-Франківськ, 2017.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови*, за ред. В. Т. Бусла. Київ; Ірпінь, 2005.
- Етимологічний словник української мови*, під ред. О. С. Мельничука. В 7 т. Київ: Наукова думка, 1982–2012.
- Редько, Юліан. *Словник сучасних українських прізвищ*. В 2 т. Львів, 2007.
- Словарь української мови*, за ред. Б. Д. Грінченка. В 4 т. Київ, 1907–1909.
- Словник української мови*, за ред. І. К. Білодіда. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
- Трійняк, Іван. *Словник українських імен*. Київ: Довіра, 2005.
- Чучка, Павло. *Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник*. Львів: Світ, 2005.
- Чучка, Павло. *Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник*. Ужгород: Ліра, 2011.

Sources

- Arkushyn, Hryhorii. *Slovnnyk zakhidnopoliskykh hovirok*. 2 vols. Lutsk, 2000.
- Haborak, Myroslav. *Prizvyshcha suchasnoi Hutsulshchyny (na materialy Kosivskoho raionu): etymolohichnyi slovnyk*. Ivano-Frankivsk, 2017.

- Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*, edited by V. T. Busel. Kyiv; Irpin, 2005.
- Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy*, edited by O. S. Melnychuk. 7 vols. Kyiv: Naukova dumka, 1982–2012.
- Redko, Yulian. *Slovnyk suchasnykh ukrainskykh prizvyshch*. 2 vols. Lviv, 2007.
- Slovar ukrainskoi movy*, edited by B. D. Hrinchenko. 4 vols. Kyiv, 1907–1909.
- Slovnyk ukrainskoi movy*, edited by I. K. Bilodid. 11 vols. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980.
- Triiniak, Ivan. *Slovnyk ukrainskykh imen*. Kyiv: Dovira, 2005.
- Chuchka, Pavlo. *Prizvyshcha zakarpatskykh ukraintsiv: istoryko-etymolohichni slovnyk*. Lviv: Svit, 2005.
- Chuchka, Pavlo. *Slovianski osobovi imena ukraintsiv: istoryko-etymolohichni slovnyk*. Uzhhorod: Lira, 2011.

Список використаної літератури

- Аркушин, Григорій. *Силенська гуторка*. Луцьк: Вежа, 1996.
- Бабій, Юлія. *Прізвища сучасної Середньої Наддніпряни*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2007.
- Блажчук, Юлія. *Антропонімія Уманщини XII – початку XXI ст.* Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Умань, 2008.
- Горпинич, Володимир, Корнієнко, Ірина. *Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України*. Дніпропетровськ; Миколаїв, 2006.
- Єфименко, Ірина. «Деякі про походження сучасних українських прізвищ». *Дивослово*, № 11, 2002, с. 18–9.
- Єфименко, Ірина. *Українські прізвищеві назви XVI ст.* Київ, 2003.
- Железняк, Ірина. *Слов'янська антропоніміка*. Київ: Кий, 2011.
- Кравченко, Людмила. *Прізвища Лубенщини*. Київ: Факт, 2004.
- Кривицька, Ольга. «Назви осіб за родом діяльності і професією в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст.». *Діалектологічні студії. 1: Мова в часі і просторі*. Львів, 2003, с. 130–48.
- Лісова, Лариса. *Антропонімія півдня Волинської області*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2014.
- Осташ, Роман. «Власні особові імена з однофонеминими суфіксами в українській антропонімії середини XVIII ст.». *Linguistika slavika*. Київ, 2002, с. 104–15.
- Панчук, Галина. *Антропонімія Опілля*. Тернопіль, 2001.
- Пахомова, Світлана. *Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах*. 2-ге вид. Ужгород, 2012.
- Редько, Юліан. *Сучасні українські прізвища*. Київ: Наукова думка, 1966.
- Словник прізвищ північно-західної України і суміжних земель*, упоряд. Г. Л. Аркушин. Луцьк, 2013.
- Фаріон, Ірина. *Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником)*. Львів: Літопис, 2001.
- Чучка, Павло. *Антропонімія Закарпаття*. Ужгород: Папірус, 2008.
- Шульгач, Віктор. «Етимологічна інтерпретація деяких поліських прізвищ». *Полісся: мова, культура, історія*. Київ, 1996, с. 177–81.
- Шульгач, Віктор. «Поліське Сундик і споріднені прізвища». *Волинь філологічна: текст і контекст*, вип. 4, 2007, с. 284–8.

References

- Arkushyn, Hryhorii. *Sylenska hutorka*. Lutsk: Vezha, 1996.
- Babij Jliya. *Surnames of Modern Middle Naddnieprianshchyna*. PhD Thesis Abstract. Odesa. 2007.

- Blazhchuk, Yuliia. *Antroponimiia Umanshchyny XII – pochatku XXI st.* PhD Thesis Abstract. Uman, 2008.
- Horpynych, Volodymyr, Korniienko, Iryna. *Antroponimiia Dniprovskoho Pryporizhzhia i sumizhnykh rehioniv Ukrainy.* Dnipropetrovsk; Mykolaiv, 2006.
- Yefymenko, Iryna. “Deshcho pro pokhodzhennia suchasnykh ukrainskykh prizvyshch”. *Dyvoslovo*, no. 11, 2002, pp. 18–9.
- Yefymenko, Iryna. *Ukrainski prizvyshchevi nazvy XVI st.* Kyiv, 2003.
- Zheliezniak, Iryna. *Slovianska antroponimika.* Kyiv: Kyi, 2011.
- Kravchenko, Liudmyla. *Prizvyshcha Lubenshchyny.* Kyiv: Fakt, 2004.
- Krovytska, Olha. “Nazvy osib za rodом diialnosti i profesiieiu v pamiatkakh ukrainskoi movy XVI–XVIII st”. *Dialektolohichni studii. 1: Mova v chasi i prostori.* Lviv, 2003, pp. 130–48.
- Lisova, Larysa. *Antroponimiia pivdnia Volynskoi oblasti.* PhD Thesis Abstract. Lutsk, 2014.
- Ostash, Roman. “Vlasni osobovi imena z odnofonemnymy sufiksamy v ukrainskii antroponimii seredyny XVIII st”. *Linguistika slavika.* Kyiv, 2002, pp. 104–15.
- Panchuk, Halyna. *Antroponimiia Opillia.* Ternopil, 2001.
- Pakhomova, Svitlana. *Evoliutsiia antroponimnykh formul u slovianskykh movakh.* 2nd ed. Uzhhorod, 2012.
- Redko, Yulian. *Suchasni ukrainski prizvyshcha.* Kyiv: Naukova dumka, 1966.
- Slovyk prizvyshch pivnichno-zakhidnoi Ukrainy i sumizhnykh zemel*, edited by H. L. Arkushyn. Lutsk, 2013.
- Farion, Iryna. *Ukrainski prizvyshchevi nazvy Prykarpatskoi Lvivshchyny naprykintsi XVIII – pochatku XIX stolittia (z etymolohichnym slovnykom).* Lviv: Litopys, 2001.
- Chuchka, Pavlo. *Antroponimiia Zakarpattia.* Uzhhorod: Papirus, 2008.
- Shulhach, Viktor. “Etymolohichna interpretatsiia deiaknykh poliskykh prizvyshch”. *Polissia: mova, kultura, istoriia.* Kyiv, 1996, pp. 177–81.
- Shulhach, Viktor. “Poliske Sundryk i sporidneni prizvyshcha”. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*, iss. 4, 2007, pp. 284–8.

Стаття надійшла до редколегії 03.08.2018